

Є. А. Поліщук,

д. е. н., професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,

ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", м. Київ

ORCID ID: 0000-0002-6133-910X

В. В. Маюрченко,

аспірант кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,

ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", м. Київ

ORCID ID 0000-0003-3641-7409

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.24.10

РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПИ

Y. Polishchuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of corporate finance and controlling, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

V. Maiurchenko,

Postgraduate student of the Department of corporate finance and controlling, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

LIFE INSURANCE MARKET DEVELOPMENT OF UKRAINE AND EUROPEAN COUNTRIES

У статті визначено стан ринку страхування життя України та двох груп європейських країн, а саме економічно розвинутих та країн, що розвиваються, роль та значення компаній страхування життя для розвитку фінансового ринку та економіки України, інвестиційний потенціал ринку та перспективи його розвитку. Визначено роль ринку страхування життя в умовах подальшого розвитку ринкової економіки. Проведено аналіз основних показників ринку страхування життя, а саме долі премій зі страхування життя у ВВП, премій на одного мешканця та долі страхування життя в загальному страховому секторі, та їх взаємозв'язок з рядом економічних та фінансових чинників. У результаті аналізу країн Європи виявлено основні фактори, які впливають на розмір страхових премій. Також досліджено вплив динаміки та структури населення, рівня фінансової грамотності, рівня довіри до державних органів та приватних страхових установ, рівня соціального захисту, персонального фінансового консалтингу та інших факторів на формування ринку страхування життя. Надано практичні рекомендації та напрямки для подальшого розвитку ринку страхування життя в Україні.

The article identifies the state of the life insurance market of Ukraine and two groups of European countries, namely economically developed (UK, Germany, France, Italy and Spain) and developing countries (Poland, Romania, Czech Republic, Bulgaria and Ukraine), importance of companies life insurance for the development of the financial market and the economy of Ukraine, the investment potential of the market and prospects for its development. The role of the life insurance market in the conditions of further development of the market economy is determined. The analysis of the main indicators of the life insurance market, namely the share of life insurance premiums in GDP, premiums per capita and the share of life insurance in the general insurance sector, remittances, inflation, unemployment and their relationship with a number of economic and financial factors. The analysis of European countries revealed the main factors that affect the size of insurance premiums. The influence of the dynamics and structure of the population, the level of financial literacy, the level of trust in public authorities and private insurance institutions, the level of social protection, personal financial consulting and other factors on the formation of the life insurance market was also studied. Practical recommendations and directions for further development of the life insurance market in Ukraine are given.

The results of the study showed that in developed countries the level of unemployment and gross national expenditures have a significant impact, the average impact on final consumption expenditures, gross savings, remittances and the share of the population receiving less than 50% of average income has almost no effect on GDP, per capita and inflation.

To increase the investment potential of life insurance companies in Ukraine, according to the analysis of economic and financial indicators, it is necessary to: increase the share of life insurance in the total volume of insurance services; increase the size of the average life insurance premium per capita and quantify the population by increasing the size of the minimum premium and public awareness of the benefits of these services; reduce final consumption costs; increase gross savings; reduce inflation and unemployment; increase the level of average income and the number of people receiving more than 50% of average income.

Ключові слова: страхування життя, компанії страхування життя, страхові премії, страхові резерви, інвестиційна діяльність, динаміка страхового ринку.

Key words: life insurance, life insurance companies, insurance premiums, insurance reserves, investment activity, dynamics of the insurance market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Компанії страхування життя, за рахунок свого інвестиційного потенціалу, є джерелом розвитку економіки у розвинених країнах та впливають на основи господарської діяльності, а також на розвиток і благополуччя суспільства. В Україні на сьогодні ринок страхування життя недостатньо розвинутий і відіграє незначну роль, хоча має значний потенціал та перспективи розвитку.

У рамках Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року передбачено створення умов для залучення довгострокових ресурсів. Саме ринок страхування життя може стати одним з найвагоміших джерел довгострокових інвестицій в економіку, а також зайняти значну долю загального ринку страхування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням сфери страхування життя займалося багато вітчизняних та зарубіжних учених: М. Александрова, В. Базилевич, О. Вовчак, О. Гаманкова, Ю. Клапків, О. Кривицька, Л. Приступа, Т. Федорова, О. Худяков. А також проаналізовані статті та публікації Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) та Європейської страхової федерації Insurance Europe, Звіт про основні тренди на ринку страхування життя Capgemini, аналітичні звіти The Brattle Group Inc, Global Insurance Market Trends, Swiss Re, матеріали науково-практичних конференцій тощо.

Попри аналіз діяльності компаній страхування життя у наукових працях, в яких описано специфіка роботи компаній страхування життя, необхідність та проблеми розвитку цього сектору, важливість послуг, вважаємо, що механізм впливу на розмір страхових резервів, які є джерелом інвестицій в економіку, чітко визначений не був. Також є мало дослідженим вплив макроекономічних показників на розмір премій та динаміку зміни ринку за рахунок тенденції глобального старіння населення. До того ж у працях незавжди порушується питання

стосовно впливу з боку держави та створення сприятливих умов для збільшення премій зі страхування життя.

МЕТА СТАТТІ

Головною метою цієї роботи є визначення перспектив та шляхів розвитку ринку страхування життя України з урахуванням результатів аналізу країн Європи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Страхування життя як одна з відокремлених галузей ринку страхування здатна впливати на формування та функціонування фінансового сектору та на розвиток економіки. В усьому світі компанії страхування життя відіграють важливу роль у діяльності фінансового ринку, сприяють розвитку економічних процесів та є одними з найбільш ефективних його учасників, які формують істотну частку фінансових ресурсів, впливають на інвестиційний клімат, розвиток виробництва і добробут населення. Це впливає з самої природи послуг страхування життя, які, з одного боку, підвищують рівень соціальної захищеності населення та є альтернативою вирішення пенсійного забезпечення, з іншого — страховики акумулюють тимчасово вільні кошти для подальшого їх інвестування, тобто виконують функції щодо мобілізації, переміщення та ефективного інвестування ресурсів. Зокрема послуги страхування життя відіграють важливу роль у розвитку ринкової економіки шляхом:

1. Надання соціального захисту для застрахованих осіб на випадки втрати працездатності, втрати годувальника, сирітства.

2. Фінансової підтримки в разі хвороб та нещасних випадків, що сприяє скороченню часу на відновлення активної трудової діяльності.

3. Створення звички довгострокового фінансового планування та збільшення заощаджень населення шляхом накопичувальних програм.

4. Оптимізації індивідуальних фінансових планів та інвестицій.

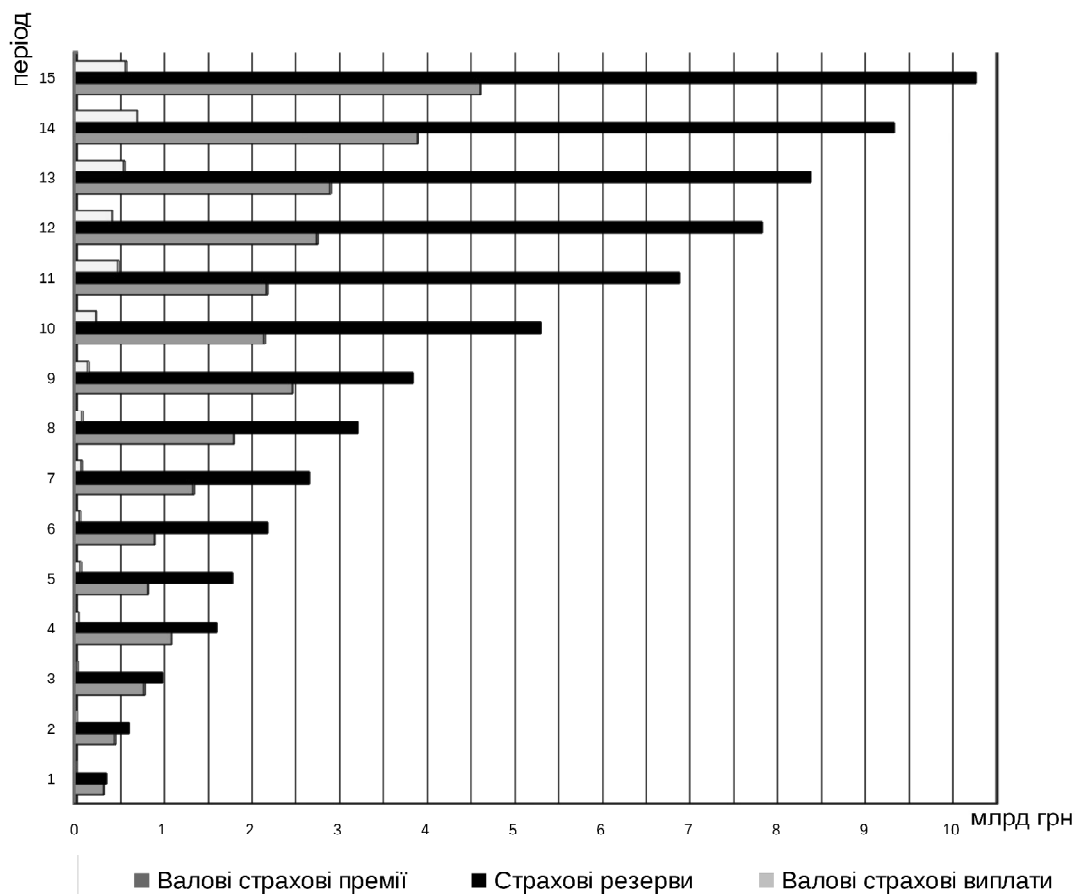

Рис. 1. Динаміка основних показників ринку страхування життя України у період з 2004 по 2019 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних <https://forinsurer.com/stat> [23].

5. Акумуляції тимчасово вільних коштів населення та їх інвестування в економіку.

6. Зменшення видатків підприємців та компаній на виплату лікарняних.

7. Створення умов фінансової безпеки населення.

8. Перерозподілу фінансової відповідальності між застрахованими особами.

9. Зниження навантаження на державну соціальну сферу.

10. Акумуляції та збереження коштів для забезпечення виплат на пенсії в вигляді позитивних анuitетів або одноразових платежів.

Страхування є одним з найважливіших інструментів управління ризиками, доступних для уряду, бізнесу та домогосподарств.

Для забезпечення зобов'язань зі страхування життя, страховики зобов'язані формувати страхові резерви. Згідно зі ст. 31 Закону України "Про страхування" [21] вони формуються за рахунок надходження страхових платежів (премій) та доходів від інвестування коштів сформованих резервів. Величина резервів довгострокових зобов'язань обчислюється актуарно окремо по кожному договору згідно з методикою формування резервів зі страхування життя з урахуванням темпів зростання інфляції.

На рисунку 1 представлена динаміка основних показників ринку страхування життя України за останні 15 років.

На кінець 2019 року сума сформованих страхових резервів компаніями страхування життя склала 10,27 млрд грн, страхових премій — 4,62 млрд грн, виплат — 0,58 млрд грн. Як бачимо, сума страхових резервів стабільно зростає і є джерелом довгострокових фінансових інвестицій. Саме сума сформованих страхових резервів визначає інвестиційний потенціал ринку страхування життя. Сума сформованих резервів залежить від розміру валових страхових премій, страхових виплат та доходу, отриманого від інвестиційної діяльності компаній.

У статті розглянуто основний спосіб збільшення суми страхових резервів, а саме за рахунок збільшення премій, бо сума страхових виплат менш контрольована величина і страхові компанії не можуть впливати на неї. Хоча як страховик, так і страхувальник, зацікавлені в уникненні страхових подій та зменшенні ймовірності їх настання, страхові випадки відбуваються і приводять до зменшення обсягу страхових резервів для страховика та додаткових позапланових витрат з боку страхувальника. Тому пошук дієвих механізмів попередження настання страхових подій та зменшення обсягу збитків від їх настання є важливим фактором ефективного функціонування компаній страхування життя, економіки та добробуту суспільства.

Суму страхових премій можна збільшити за рахунок росту кількості застрахованих осіб та розміру середньої премії.

Таблиця 1. Показники ринку страхування життя, фінансово-економічні фактори та аналіз їх взаємозв'язку

Українською мовою	Англійською мовою	Розшифровка показника	Як впливає на страхові премії та резерви
Показники ринку страхування життя			
1. Коефіцієнт проникнення (премії до ВВП)	Penetration (premiums to GDP)	Частка премій зі страхування життя у ВВП	Зростання показника свідчить про збільшення суми страхових резервів та інвестиційного потенціалу компаній страхування життя. Головний показник аналізу, на який досліджується вплив всіх інших показників
2. Премії на душу населення	Density (premiums per inhabitant)	Частка премій зі страхування життя на одного мешканця в загальному обсязі премій по всіх видах страхування	Збільшення середньої премії на одного мешканця свідчить про прогнозоване збільшення обсягів страхових резервів
3. Премії зі страхування життя	Gross direct premiums written	Частка премій зі страхування життя в загальному обсязі страхових премій	Збільшення премій зі страхування життя збільшує обсяг страхових резервів
Економічні та фінансові показники			
1. ВВП на душу населення (% за рік)	GDP per capita growth (annual %)	Річний приріст ВВП на одного мешканця	Зростання показника має незначний вплив на зростання страхових премій та резервів
2. Особисті грошові перекази, отримані (% від ВВП)	Personal remittances, received (% of GDP)	Отримані особисті грошові перекази включають грошові перекази та винагороди працівників. Особисті перекази – це всі поточні готівкові перекази або в натуральній формі, зроблені або отримані домогосподарствами-резидентами домогосподарствам-нерезидентам або з них. Ці дані є сумою двох елементів, визначених в Керівництві МВФ по платіжному балансу: особисті перекази та винагороди робітників	Мають вплив на обсяг резервів тільки в розвинених країнах
3. Витрати на кінцеве споживання (% від ВВП)	Final consumption expenditure (% of GDP)	Сума видатків на кінцеве споживання домогосподарств (приватне споживання) і сектору державного управління	Має значний вплив в країнах, що розвиваються і менший в розвинених країнах
4. Інфляція, споживчі ціни (річний %)	Inflation, consumer prices (annual %)	Інфляція, що вимірюється індексом споживчих цін та відображає щорічну зміну у відсотках вартості споживчого кошика товарів та послуг	Має незначний вплив у країнах, що розвиваються, майже не впливає у розвинених країнах
5. Рівень безробіття (% від загальної робочої сили)	Unemployment, total (% of total labor force)	Частка робочої сили, яка не має роботи, проте доступна та шукає роботу	Значно впливає у розвинених країнах, в меншій мірі у країнах, що розвиваються
6. Частка населення, що отримують менше 50% середнього доходу (%)	Proportion of people living below 50 percent of median income (%)	Відсоток населення в домогосподарствах, в яких доходи чи споживання на одну особу складають менше половини середнього доходу або споживання на душу населення	Значний вплив у країнах, що розвиваються, менш значний у розвинених країнах
7. Валові заощадження (% ВВП)	Gross savings (% of GDP)	Розраховуються як валовий національний дохід з вирахуванням загального споживання плюс чисті трансферти	Має значний вплив у країнах, що розвиваються та середній в розвинених країнах
8. Валові національні видатки (% від ВВП)	Gross national expenditure (% of GDP)	Це сума видатків на кінцеве споживання домогосподарств, державного сектору та валового накопичення капіталу (валових внутрішніх інвестицій)	Значно впливає в розвинених країнах та не впливає в країнах, що розвиваються

Розглянемо вплив фінансово-економічних факторів на збільшення обсягу страхових премій зі страхування життя та їх долі у ВВП на основі аналізу європейських країн. З основними даними, на основі яких був здійснений аналіз, можна ознайомитися тут: <https://drive.google.com/drive/folders/1kT2Zn7gq8udoEMND6IJy9TzkAUZ0n-Nov?usp=sharing>

Для вивчення взаємозв'язку між показниками ринку страхування життя та макроекономічними показниками, застосуємо найпоширеніший статистич-

ний метод — кореляційний аналіз. Його метою є вивчення причинно-наслідкових зв'язків між двома та більше факторами. Популярність цього методу обумовлена двома аспектами: коефіцієнти кореляції відносно прості в розрахунках, а його використання не вимагає спеціальної математичної підготовки. Формула для обчислення коефіцієнта кореляції має вид [12]:

$$r_{ij} = \frac{K_{ij}}{\sigma_i \sigma_j},$$

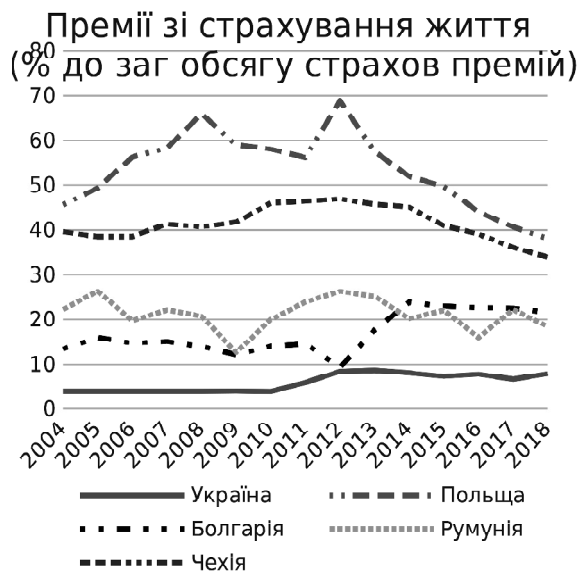

Рис. 2. Частка премій зі страхування життя в загальному обсязі премій зі страхування на ринку

Джерело: побудовано авторами на основі <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata> [3].

де K_{ij} — кореляційний момент між i -им та j -им показниками; σ_i , σ_j — середньоквадратичні відхилення відповідних показників.

Для проведення порівняльного аналізу ми обрали 10 країн, які умовно поділили на дві групи:

1 група — розвинуті країни: Великобританія, Німеччина, Франція, Італія та Іспанія;

2 група — країни, що розвиваються: Польща, Румунія, Чехія, Болгарія та Україна.

Дані для обчислень брали за період з 2010 до 2019 року. В якості основних факторів для аналізу ринку страхування життя було обрано: коефіцієнт проникнення премій зі страхування життя до ВВП, премії на душу населення, доля премій зі страхування життя від загального страхового ринку; макроекономічні — ВВП на душу населення, грошові перекази, інфляція, рівень безробіття тощо (табл. 1).

Основним показником, який показує долю премій зі страхування життя в ВВП, є коефіцієнт проникнення. У першій групі країн найнижче середнє значення має Україна і становить 0,14%, максимальне 1,58% у Польщі. У розвинених країнах найнижчий показник у Іспанії становить 2,6%, найвищий у Великобританії 7,5%. Цей показник показує перспективи розвитку ринку страхування життя за рахунок збільшення частки премій зі страхування життя у ВВП, що призведе до зростання суми страхових резервів та значення компаній зі страхування життя як інституційних інвесторів на фінансовому ринку, в тому числі в реальний сектор економіки, за рахунок стабільних довгострокових (терміном від 10 років до 40 років) інвестицій.

Частка премій зі страхування життя в загальному обсязі премій страхового ринку (всі інші види страхування) в Україні на кінець 2019 року становить 8,72%, найнижче середнє значення за 10 років теж у України 7,35%, найвище у Польщі 50,59%, що свідчить про нерозвинутий ринок страхування життя в Україні і розвинутий в Польщі, яка по цьому показнику наближається до економічно розвинених країн. У другій групі найниж-

чий середній показник у Іспанії становить 42,54%, найвищий у Італії 72,06%. При тому, що у Польщі доля страхування життя від загального ринку страхування більша, ніж у Іспанії, в натуральних величинах (млрд євро) премії зі страхування життя в Іспанії вищі в 5,75 раз та значно нижче охоплення мешканців послугами страхування життя, про що свідчить наступний показник, а саме доля премій зі страхування життя в розрахунку на одного мешканця в загальному об'ємі страхових премій, що становить 8,49% в Польщі та 40,62% в Іспанії. Тобто в Іспанії охоплення послугами страхування життя в розрахунку на одного мешканця вище майже в 5 раз. Значення цього показника в Україні свідчить про те, що послуги страхування майна користуються набагато більшою популярністю, ніж послуги особистого страхування, а саме страхування життя та здоров'я та накопичувальні програми. Така тенденція характерна країнам з нерозвиненою економікою та пострадянським країнам внаслідок низького рівня фінансової грамотності та низького рівня користування фінансовими інструментами. Тому необхідне стимулювання з боку держави, популяризація цих послуг, підвищення рівня фінансової грамотності, розвиток послуг персонального фінансового консалтингу тощо.

Частка премій зі страхування життя на одного мешканця в загальному обсязі страхових премій по всіх видах страхування в першій групі складає від 3,7% в Румунії до 44% в Чехії. У другій групі найнижче значення в Німеччині становить 38,88%, найвище в Італії 71,08%, що вказує на пріоритетність страхування життя порівняно з страхуванням майна та іншими видами страхування, в країнах з розвиненою економікою, високий рівень довіри до страхових компаній та використання цього фінансового інструменту для створення пенсійних накопичень.

На графіках рисунку 2 можна побачити частку премій зі страхування життя в загальному обсязі ринку страхування в країнах, що розвиваються та країнах з розвиненою економікою.

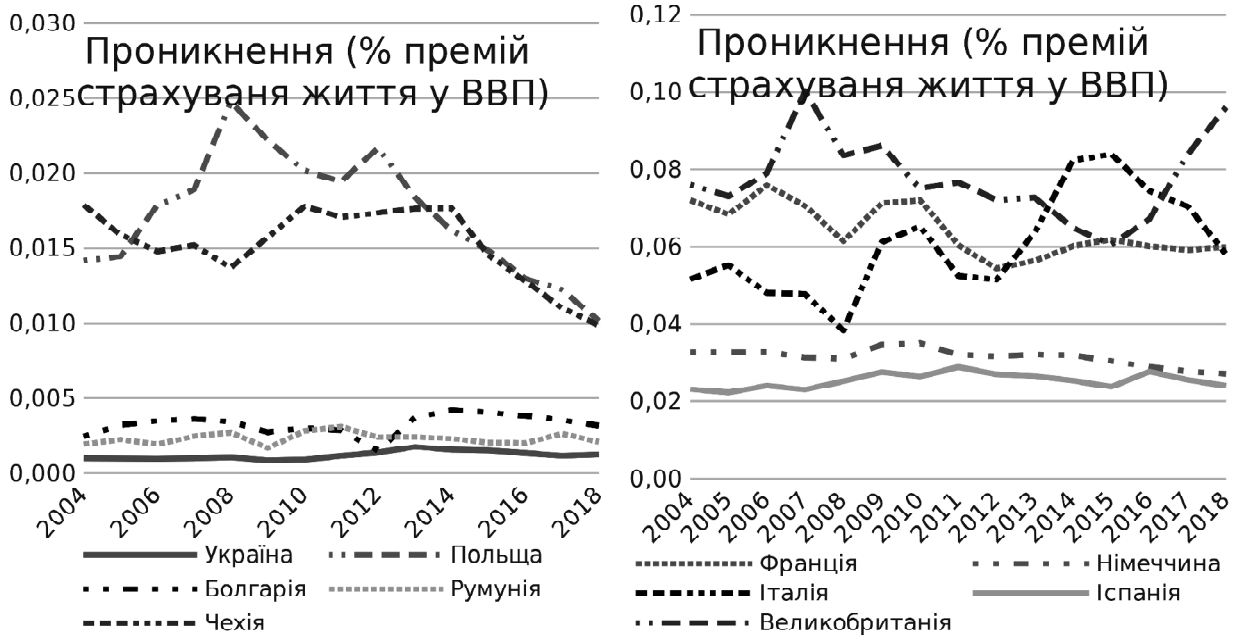

Рис. 3. Коефіцієнт проникнення страхування життя

Джерело: складено за даними Європейської федерації страхування та перестраховання <https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata> [3] та даними сайту <https://forinsurer.com/stat> [23].

На графіках рисунку 3 відображено динаміку коефіцієнта проникнення, що відображає частку премій зі страхування життя до ВВП в європейських країнах.

Проведений порівняльний аналіз взаємозв'язків між фінансово-економічними показниками дозволив зробити такі узагальнення та висновки:

1. Найвагоміший вплив на коефіцієнт проникнення в країнах, що розвиваються мають витрати на кінцеве споживання, валові заощадження та частка населення, що отримує менше 50% середнього доходу, середній вплив має інфляція та рівень безробіття, майже не впливає розмір ВВП на душу населення, валові національні видатки та отримані грошові перекази.

2. У розвинених країнах значний вплив має рівень безробіття та валові національні видатки, середній вплив мають витрати на кінцеве споживання, валові заощадження, отримані грошові перекази та доля населення, що отримують менше 50% середнього доходу, майже не впливає рівень ВВП на душу населення та рівень інфляції.

3. Отримані результати свідчать про те, що в розвинених країнах населення більш охоче користується послугами страхування життя, а на зменшення премій впливає відсутність доходів, тобто збільшення рівня безробіття та фактичної можливості сплачувати страхові внески. При цьому в країнах, що розвиваються, зазначені показники слабко впливають на обсяги страхових премій, так як слабше розвинена культура страхування та менші можливості для заощаджень в цілому. Так, у Україні доля витрат на кінцеве споживання у ВВП складає від 83% до 95%, що є найвищими показниками всієї групи країн і свідчить про низьку можливість для інвестицій за рахунок поточних доходів.

Як свідчать результати аналізу, для нарощування інвестиційного потенціалу компаній страхування життя в Україні, необхідно створити наступні передумови:

1. Зростання частки страхування життя в загальному обсязі страхового ринку за рахунок популяризації даних послуг серед домогосподарств та підприємств.

2. Зростання розміру середньої премії зі страхування життя на одного мешканця та кількісне охоплення населення шляхом збільшення розміру мінімальної премії та інформованості населення про вигоди цих послуг.

3. Зменшення витрат на кінцеве споживання за рахунок паралельного підвищення середніх доходів та створення вигідних умов для заощаджень та нагромадження капіталу.

4. Зростання показника валових заощаджень шляхом створення сприятливих умов для збереження їх вартості в часі.

5. Зниження рівня інфляції та рівня безробіття. Підтримання рівня інфляції на допустимому рівні та поступове його зниження шляхом ведення ефективної монетарної політики, сприятиме фінансовій стабільності та економічному розвитку. При низькій та стабільній інфляції доходи та заощадження населення захищені від знецінення, що сприяє здійсненню довгострокових інвестицій, зростанню підприємницької активності, а також створенню робочих місць.

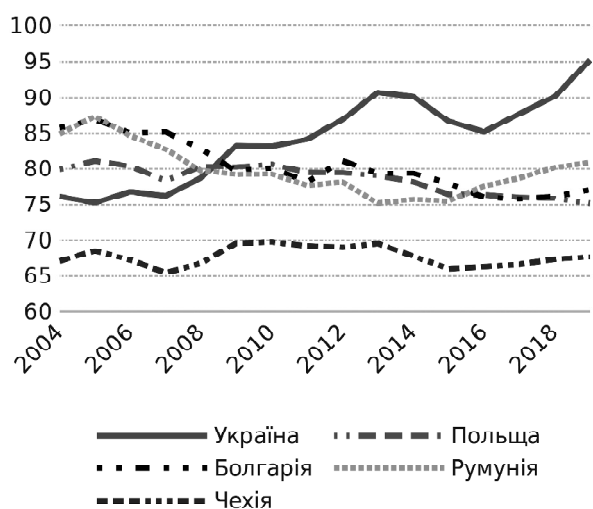
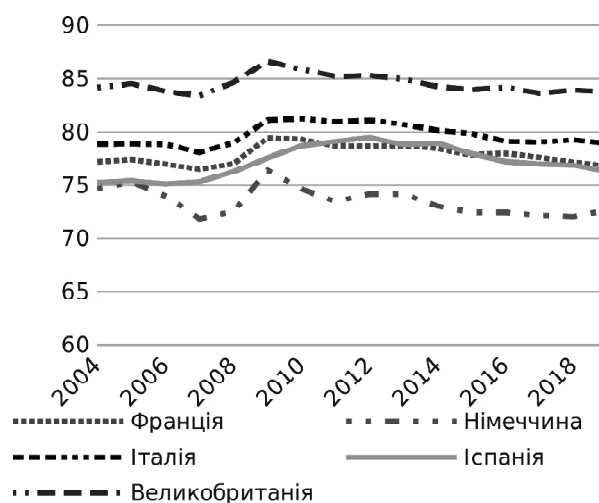
6. Підвищення рівня середнього доходу населення та кількість населення, що отримує більше 50% середнього доходу.

На графіках рисунку 4 відображено динаміку долі витрат на кінцеве споживання, валових заощаджень до ВВП та річні зміни споживчих цін.

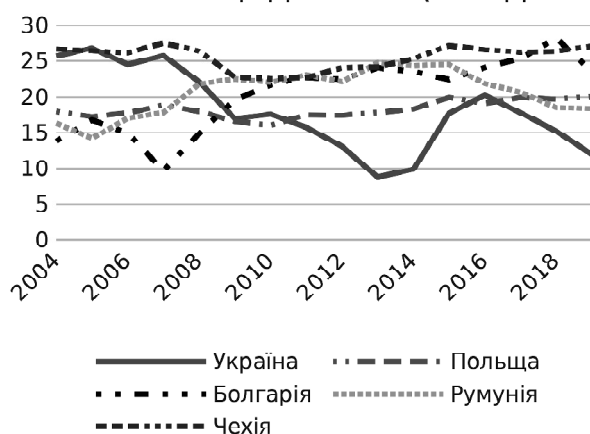
Іншими вагомими показниками, що впливають на премії зі страхування життя є:

1. Динаміка та структура населення.

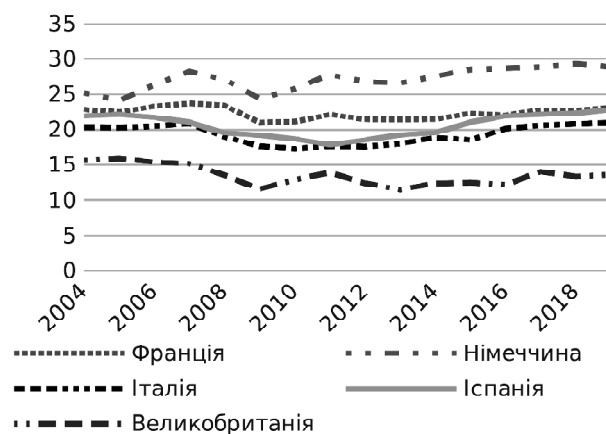
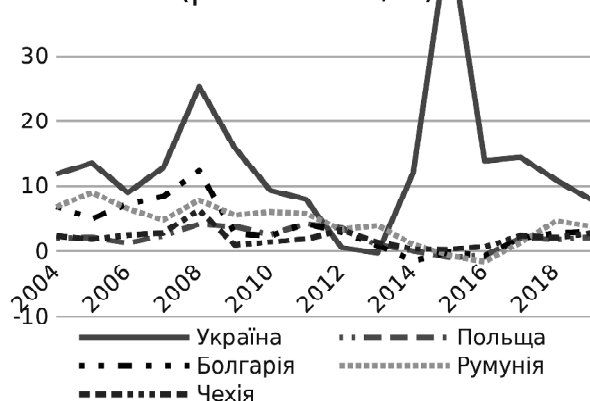
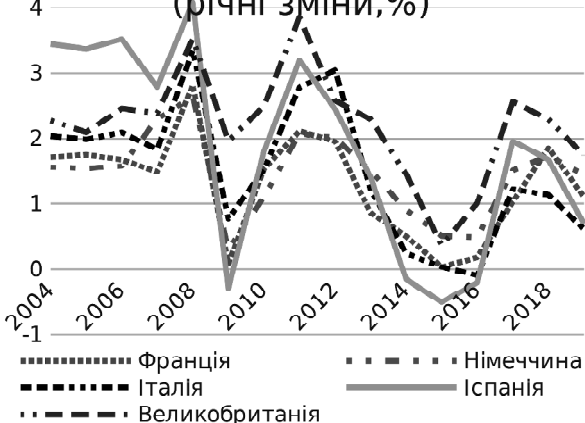
В аналізі було розглянуто 2 показники: приріст населення та відсоток населення у віці 65 років та старше і виявлено, що останній показник значно впливає на

Витрати на кінцеве споживання
(% від ВВП)Витрати на кінцеве споживання
(% від ВВП)

Валові заощадження (% від ВВП)

Валові заощадження (% від ВВП)

Інфляція, споживчі ціни
(річні зміни, %)Інфляція, споживчі ціни
(річні зміни, %)**Рис. 4. Коефіцієнт витрат на кінцеве споживання, валові заощадження та річні зміни споживчих цін**

Джерело: складено за даними Світового банку даних <https://databank.worldbank.org/> [9].

розмір страхових премій в обох групах країн, так як відстежується його позитивна динаміка та зростання у всіх країнах. Відбувається поступове старіння населення внаслідок збільшення середньої тривалості життя та зменшення народжуваності.

Під час аналізу динаміки кількості населення було виявлено, що в усіх країнах першої групи, крім Чехії, спостерігається негативна динаміка, тобто кількість населення щороку зменшується. По показниках розвинених країн, можна зробити висновок, що цей процес не

такий активний та носить не постійний, а періодичний характер. Ситуація покращується, і за останніх 4 роки спостерігається приріст у всіх країнах другої групи, крім Італії.

2. Рівень державного соціального захисту. Нерозвинена система державного соціального страхування та підтримки населення робить важким, а часто неможливим, процес відновлення активної трудової діяльності та виходу з важкої фінансової ситуації людей, які втратили працездатність або годувальника.

3. Ефективності пенсійної системи. Соціальна пенсійна система давно не витримує відведеного їй навантаження і не забезпечує гідний рівень життя людям пенсійного віку, що відбувається внаслідок зміни демографічної ситуації та недостатнього наповнення бюджету за рахунок пенсійних внесків працюючого населення. Це пов'язано також з значною кількістю мігрантів та значними тіньовими доходами.

4. Підвищення рівня довіри населення до державних органів та приватних страхових компаній через прозорість діяльності, доступність та відкритість інформації, можливість оскарження рішень, можливість контролювати процес інвестування тощо. Низький рівень довіри впливає на прийняття рішень відносно формування заощаджень та використання фінансових інструментів на користь готівкових валютних збережень.

5. Гарантування виплат за договорами страхування життя з боку держави. Це фактор, що впливає на рівень довіри населення до приватних фінансових установ. Гарантії з боку держави для користувачів часто є підтвердженням надійності приватної фінансової установи.

6. Пояснення функцій, значення, механізму та пріоритетів, представлених на ринку фінансових інструментів за допомогою онлайн та офлайн навчання дітей та дорослих.

7. Розвиток культури страхування, як необхідного елементу економічно розвиненої країни. Послуги страхування життя значно зменшують навантаження на соціальну та пенсійну системи держави, тим самим сприяючи збільшенню інвестицій в реальний сектор економіки.

8. Розвиненість послуг фінансового консалтингу та підготовка кваліфікованих спеціалістів у ВНЗ, здатних професійно доносити інформацію та якісно супроводжувати клієнтські договори, тим самим підвищуючи рівень довіри до послуг страхування та інших фінансових послуг. Поява професійних консультантів з фінансів та інвестицій позитивно вплине на обсяг залучення коштів населення на рахунки фінансових інститутів.

9. Розвиток профілактичної медицини, доступність медичних послуг, наявність електронних медичних карт та статистики захворювань, що зменшить кількість страхових випадків, дасть можливість більш гнучкого підходу до формування страхових тарифів, що позитивно вплине на суму сформованих резервів.

10. Розвиток інформаційних технологій та використання передових розробок у страховій сфері, що позитивно вплине на продаж та зручність користування страховими продуктами.

11. Стимулювання розвитку ринку страхування життя державою шляхом створення сприятливих умов для

ведення діяльності, вдосконалення системи оподаткування страхових виплат, надання пільг та гнучкої системи оподаткування в залежності від терміну дії програми.

12. Створення умов для інвестицій та отримання додаткового інвестиційного доходу.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Галузь страхування життя в європейських країнах є основним компонентом економіки завдяки сумам зібраних премій, масштабам інвестицій, а найважливіше, важкій соціальній та економічній ролі, яку вона відіграє, покриваючи особисті та бізнес-ризик. Для України становлення та розвиток ринку страхування життя є важливою умовою економічного розвитку. Компанії страхування життя шляхом акумуляції вільних грошових коштів та їх інвестування в економіку стануть потужним джерелом внутрішніх інвестицій. Накопичувальні програми здатні вирішити питання пенсійного та соціального забезпечення, що зменшить напругу в суспільстві.

Література:

1. Cummins D., Cragg M. and Fonseka J. (2018), "The Social and Economic Contribution of the Life Insurance Industry", The Brattle Group, Inc, no. 1, pp. 8—19.
2. Grundl H., Dong M. and Gal J. (2016), "The evolution of insurer portfolio investment strategies for long-term investing", Global Insurance Market Trends, vol. 2016, pp. 4—10.
3. Insurance Europe (2019), "InsuranceData" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.insuranceeurope.eu>
4. KPMG (2016), "Ubezpieczenia w zasięgu ręki — czy aplikacje mobilne otworzą nowe możliwości przed ubezpieczycielami w Polsce?" [Електронний ресурс]. URL: <https://home.kpmg/pl>
5. Staib D., Tschekassin O. and Puttaiah M. (2019), "Sigma No 3/2019: World insurance & the great pivot east countries", Swiss Re, July 2019 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.swissre.com>
6. "Top Trends in Life Insurance: 2020" Capgemini (2020) [Електронний ресурс]. URL: <https://www.capgemini.com>
7. Александрова М.М. Страхування: навчально-методичний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / М.М. Александрова, О.М. Петрук, К.К. Уллубієва. — Житомир: ЖДТУ, 2010. — 184 с.
8. Базилевич В.Д. Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України / В. Базилевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. — 2012. — Вип. 133. — С. 5—8.
9. Банк даних Групи Світового банку (2020) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://data-bank.worldbank.org/>
10. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник. — К.: Знання, 2011. — 391 с.
11. Гаманкова О.О. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі / О.О. Гаманкова, В.К. Хлівний // Фінанси України. — 2012. — № 5. — С. 58—67.

12. Клапків Ю.М. Аналіз інституціонального розвитку ринку страхування життя в Україні / Ю.М. Клапків / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. — № 25. — Ч. 2. — Херсон, 2017. — С. 131—134.

13. Кривицька О.Р. Страхування життя як альтернативне джерело задоволення потреб населення / О.Р. Кривицька // Соціальна економіка. — 2017. — № 1. — С. 28—33.

14. Приступа Л.А. Страхування життя: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні / Л.А. Приступа, Т.І. Смалюк, І.Е. Совяк // Причорноморські економічні студії. — 2016. — Вип. 7. — С. 230—234.

15. Страхование в эпоху цифровой экономики: проблемы и перспективы: Сборник трудов XIX Междунар. Научно-практич. Конференции. В 2 т. Изд-во Марийского гос. Ун-та, 2018. 272 с.

16. Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації: V Міжнар.науково-практичн. семінар, 18—19 травня 2017 р. м. Львів [матеріали] / За ред. Сич О.А. — Львів: ЛНУ, 2017. — 194 с.

17. Федорова Т.А. Страхування: підручник. Видавництво: "Економистъ"; 2004 — С. 875.

18. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index/publish/>

19. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

20. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1991. № 47. ст. 646.

21. Про страхування [Електронний ресурс]: Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 р.

22. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua>

23. "Статистика страхового ринку України" Фориншурер (2020) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forinsurer.com/stat>

24. Худяков А.И. Теория страхования. — М.: Статут, 2010. — 656 с.

References:

1. Cummins, D. Cragg, M and Fonseka, J. (2018), "The Social and Economic Contribution of the Life Insurance Industry", The Brattle Group, Inc, no. 1, pp. 8—19.

2. Grundl, H. Dong, M. and Gal, J. (2016), "The evolution of insurer portfolio investment strategies for long-term investing", Global Insurance Market Trends, vol. 2016, pp. 4—10.

3. Insurance Europe (2019), "InsuranceData", available at: <https://www.insuranceeurope.eu> (Accessed 4 Nov 2020).

4. KPMG (2016), "Insurance at your fingertips - will mobile applications open up new opportunities for insurers in Poland?", available at: <https://home.kpmg/pl> (Accessed 4 Nov 2020).

5. Staib, D. Tschekassin, O. and Puttaiah, M. (2019), "Sigma No 3/2019: World insurance & the great pivot east countries", Swiss Re, available at: <https://www.swissre.com> (Accessed 14 July 2020).

6. Capgemini (2020), "Top Trends in Life Insurance: 2020", available at: <https://www.capgemini.com> (Accessed 4 Nov 2020).

7. Aleksandrova, M.M. (2010), Strakhuvannia [Insurance], ZhDTU, Zhytomyr, Ukraine.

8. Bazylevych, V.D. (2012), "The latest trends and contradictions in the insurance market of Ukraine", Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika, vol. 133, pp. 5—8.

9. World Bank (2020), available at: <https://databank.worldbank.org/> (Accessed 4 Nov 2020).

10. Vovchak, O.D. (2011), Strakhova sprava [Insurance business], Znannia, Kyiv, Ukraine.

11. Hamankova, O.O. (2012), "Insurance market of Ukraine in the global insurance space", Finansy Ukrainy, vol. 5. pp. 58—67.

12. Klappiv, Yu.M. (2017), "Analysis of the institutional development of the life insurance market in Ukraine", Naukovy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky, vol. 25, no. 2, pp. 131—134.

13. Kryvyts'ka, O.R. (2017) "Life insurance as an alternative source of meeting the needs of the population", Sotsyal'naia ekonomika, vol. 1, pp. 28—33.

14. Prystupa, L.A. (2016), "Life insurance: current trends and prospects for development in Ukraine", Prychornomors'ki ekonomichni studii, vol. 7, pp. 230—234.

15. Mari State University (2018), Strakhovanye v epokhu tsyfrovoy ekonomiky: problemy y perspektivy. Sbornykh trudov XIX Mezhdunar. Nauchno-praktych. Konferentsiy [Insurance in the digital economy: problems and prospects. Proceedings of the 19th International Scientific and Practical Conference], Mari State University, Yoshkar Ola, Russia.

16. Sych, O.A. (2017), Strakhovyy rynek: suchasni vykyky v umovakh hlobalizatsii. V Mizhnar.naukovo-praktychn. Seminar [Insurance market: current challenges in the context of globalization. 5th international scientific-practical seminar], LNU, L'viv, Ukraine, 18—19 may.

17. Fedorova, T.A. (2004), Strakhuvannia [Insurance], Ekonomyst, Kyiv, Ukraine.

18. Official website of the National Bank of Ukraine (2020), available at: <http://www.bank.gov.ua> (Accessed 4 Nov 2020).

19. Official site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 18 September 2020).

20. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "About investment activity" available at: <https://zakon.rada.gov.ua/> (Accessed 18 September 2020).

21. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On Insurance", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/> (Accessed 4 Nov 2020).

22. Official website of the National Financial Services Commission (2020), "Information on the state and development of the insurance market of Ukraine", available at: <http://nfp.gov.ua> (Accessed 4 Nov 2020).

23. Forinsurer (2020), "Statistics of the insurance market of Ukraine", available at: <http://forinsurer.com/stat> (Accessed 4 Nov 2020).

24. Khudiakov, A.Y. (2010), Teoriya strakhovaniya [Insurance theory], Statut, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2020 р.